

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Quæ sint regulæ moralitatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

quæ non tribuerent aliquem effectum formalem, aut denominationem etiam intrinsecam, nisi aliquid extrinsecum connotarent. Unde si quis ita arguat: Vel antecedenter ad legem est in objecto forma constitutiva moralitatis, vel advenit cum lege? Primum dici non potest; alias ante legem obiectum esset morale. Si verò dicatur secundum, sequitur quòd talis forma est separabilis ab objecto, atque adeò realiter distincta. Facile respondetur, formam constitutivam moralitatis obiectivæ, ante legem esse in objecto, quantum ad totam realitatem quam in recto importat, non tamen ante legem illud constituere proximè morale, defectu connotati, à quo pendet hæc denominatio. Sicut licet in specie Angeli semper fuerit forma constitutiva representationis singularium, quantum ad totam realitatem quam dicit in recto, non est tamen prædicta representatio, nisi cum singularia existunt, quia hujusmodi existentia est connotatum necessarium ad illam.

ARTICULUS II.

Quæ sint regula moralitatis?

Cum ordo moralis dependeat à regulis morum, & per ordinem ad has regulas bonitas & malitia moralis desumantur, explicatà actuum humanorum moralitate, consuequens est ut ipsius regulas exponamus. Unde sit

§. I.

Due Regula moralitatis explicantur.

31. Dicoigitur, duas esse regulas moralitatis, unam remotam & extrinsecam, in mente divina existentem, scilicet legem æternam; aliam proximam & intrinsecam, ac in homine residentem, nempe dictamen nostræ rationis, secundum quod prædictam legem participat, & ei subordinetur.

Probaturs primò ex D. Thoma infra qu. 71. art. 6. ubi sic ait: *Regula voluntatis humana est duplex; una propinqua & homogenea. scilicet, ipsa humana ratio: alia verò est prima regula, scilicet lex æterna, quæ est quasi ratio Dei.*

Probaturs secundò ratione: Sicut ordo artificialis, ejusque obliquitas & rectitudo attenduntur per comparisonem ad finem particularem, quem artifex intendit, ita ordo moralis consideratur per habitudinem ad finem ultimum humanæ vitæ, qui se habet ad hominem, in quantum est agens morale, sicut finis particularis ad artificem, in quantum artifex est, ut docet D. Thomas infra qu. 21. art. 2. ad 2. Cum autem solus Deus possit esse finis ultimus hominis, prima regula dirigens ipsum in talem finem, potest solum in mente divina existere: sicut quia solus Deus est primum principium creaturarum, prima idea, per quam res in esse producantur, non potest alibi quam in Deo existere: Sed ratio gubernationis rerum, & directionis illarum in ultimum finem, lex æterna appellatur, ut dicit S. Doctor infra qu. 90. art. 1. Ergo lex æterna in mente divina existens, est prima regula moralitatis actuum humanorum. Adde quod prima regula debet esse à se indefectibilis in dirigendo & regulando, sicut primum principium est in-

31. A defectibile in operando: Sed nulla creatura potest habere ex se indefectibilitatem in ordine morali, sicut nulla potest esse ex se impeccabilis: Ergo prima regula hujus ordinis non potest esse aliquid creatum, sed sola ratio directionis creaturæ rationalis in ultimum finem, in mente divina existens, quam *legem æternam* appellamus.

31. B Quòd autem dictamen rationis nostræ sit proxima regula morum, sic ostenditur: Illa est proxima regula moralitatis, quæ in virtute primæ, & tanquam ejus participatio, dirigit actus morales, sive per quam ipsa æterna lex, & prima regula homini manifestatur, & intimatur ut adimplenda: Sed tale est rationis nostræ dictamen: Ergo illud est proxima regula moralitatis actuum humanorum. Major patet, Minor probatur, Deus qui est primum dirigens in finem ultimum, dirigit res omnes conformiter ad ipsarum naturam, eis communicando vim quandam ipsarum naturæ proportionatam, quæ est quadam participatio primæ & æternæ regulæ in ipsis mente præexistentis, & hæc participatio est ipsius proxima & immediata regula operandi. Unde in rebus corporeis virtus nihil aliud est, quam naturalis inclinatio, vel instinctus, ratione cujus indefectibiliter tendunt in suos fines; in creaturis verò intellectuales participatio divinæ directionis non potest in sola inclinatione naturali consistere, quia non sunt ad unum determinata, sed ad plura indifferentes: unde debet in illis specialiter participari per aliquid superadditum, quo ipsis denuncientur quæ per legem æternam agenda præferuntur, & hoc est dictamen rationis: Ergo immediata & proxima regula actuum moralium est dictamen rationis, ut participat legem æternam in mente divina præexistentem. Illud autem non debet esse solum actus synderesis dictans in communi quid sit faciendum, vel fugiendum, sed etiam actus prudentiæ dictantis in particulari quid sit agendum; quia cum operationes morales sint in singularibus, & ex singularibus circumstantiis dependant, cognitio universalis, etiam si sit practica, nequit in eas influere, aut eas regulare, nisi ut applicata per dictamen particulare hic & nunc; licet in speculativis principia universalia, etiam si sint vera & necessaria, non inferunt veram & necessariam conclusionem nisi applicata secundum legitimam formam per rectam illustrationem.

32. D Dices: Naturalis ratio non dicitur nisi quæ sunt de lege naturæ: Atqui dantur plures actus morales, qui non spectant ad legem naturæ, sed ad positivam, divinam, vel humanam: Ergo dictamen naturale rationis, non est sufficiens regula proxima moralitatis.

32. E Respondeo distinguendo Majorem: non dicitur directè & primario, transeat: non dicitur secundario & ex consequenti, negatur. Nam cum ratio & lex naturalis dicitur parendum esse cuilibet legitime præcipienti, eo ipso quod quilibet alia lex, sive humana, sive divina, aliquid præcipiat vel prohibeat, ipsa naturalis ratio consequenter dicitur illud esse faciendum, vel fugiendum. Adde quod, quando dicitur dictamen rationis nostræ esse proximam regulam morum, hoc non est intelligendum de ratione nostrâ nudè sumpta, & solo lumine naturali illustrata, sed de ratione ut informata præceptis legis divinæ, vel naturalis, vel per doctrinam, vel per inspirationem, inquit S. Thomas qu. 2. de Malo, art. 4.

Ex his inferes contra Scotum, Suarem, Vaz- quem, & alios Recentiores, naturam rationalem, ut antecedit dictamen rationis, & quamcumque legem, non esse formaliter regulam moralitatis, quamvis possit quodammodo dici regula radicalis.

33. Probatur: Regula formalis moralitatis debet regulare & determinare modo morali, hoc est proponendo, præcipiendo &c. Sed natura rationalis, ut antecedit dictamen rationis, non hoc modo concurrat, sed inclinando per modum naturæ: Ergo &c. Adde quod, cum inclinatio naturæ rationalis non sit solum ad bonum morale, sed etiam ad bonum physicum ordinis rationalis, nec solum contra illam sit malum morale, sed etiam malum physicum; bonitas & malitia moralis ex prædicta inclinatione, ut antecedente dictamen rationis, nequeunt sufficienter venari, sed solum ex ipso dictamine rationis, ut participante legem æternam, eique subordinato. Unde natura rationalis, ut tale dictamen antecedit, potest solum dici quodammodo regula radicalis, quia est radix luminis rationis, & tale dictamen illi debetur. Dixi esse quodammodo regulam radicaliter: quia non est ita universalis in ratione regulæ radicalis, sicut dictamen in ratione regulæ formalis: nam dictamen, ut lege divinâ informatum, se extendit ad actus ordinis supernaturalis, ad quos inclinatio naturæ, directe saltem, non fertur.

§. II.

Solvitur Obiectio Scoti.

34. Objicies cum Scoto: Omne iudicium supponit aliquam mensuram sive regulam, in qua ejus certitudo fundatur: Sed non est in quo fundatur certitudo iudicii sive dictaminis rationis nostræ, actus humanos dirigentis, præter naturam ipsam rationalem: Ergo debet in ea fundari, ac proinde ipsa est prima regula moralitatis.

35. Confirmatur Plura sunt, quæ ex sola habitudine convenientiæ, aut disconvenientiæ ad naturam humanam sunt bona, vel mala, antequam lege aliqua præcipiantur, vel prohibeantur, qualia sunt quæ præcipiuntur, aut prohibentur lege naturæ.

36. Confirmatur amplius: Si nulla daretur lex præcipiens, aut prohibens aliquos actus humanos, adhuc nihilominus homo esset agens morale, & operaretur bene, dando eleemofynam, male autem, furando, aut mentiendo: Atqui tunc sola natura rationalis esset prima regula moralitatis: Ergo & modo.

37. Ad objectionem respondeo, concessâ Majori, negando Minorem: id enim in quo fundatur certitudo iudicii, sive dictaminis rationis nostræ, actus humanos dirigentis, non est ipsa natura rationalis (cum hæc, ut vidimus, non possit sufficienter determinare prædictum iudicium ad genus moris) sed est ipsa æterna & increata Dei lex, à qua tanquam à prima regula ordinis moralis accipit certitudinem, ut in ejus virtute possit proximè regulare actus humanos, & ad ultimum finem dirigere. Unde ad primam confirmationem dicendum est, ea quæ solâ lege naturæ sunt præcepta, vel prohibita, esse moraliter bona, vel mala, per ordinem ad legem æternam, quæ est prima totius bonitatis & malitiæ mora-

lis regula, & cuius lex ipsa naturalis, seu dictamen naturale rationis, est quædam intimatio & participatio, ut docet D. Thomas hic qu. 19, art. 4. ubi sic habet: *Quod ratio humana sit regula voluntatis humane, ex qua ejus bonitas mensuretur, habet ex lege æterna, quæ est ratio divina. Unde prædictum dicitur: multi dicunt, quod ostendit nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine: quasi diceret, lumen rationis quod in nobis est, in tantum potest nobis ostendere bona, in quantum est lumen vultus tui, id est, à vultu tuo derivatum. Unde manifestum est, quod multo magis dependet bonitas voluntatis humane à lege æterna, quam à ratione humana. & ubi deficit humana ratio, oportet ad rationem æternam recurrere. Ex quo patet solutio ad secundam contradictionem: sublata enim omni lege positiva, à divina & humana, homo adhuc diceretur agens morale, & bene aut male moraliter operans, per ordinem ad legem Dei æternam, quæ est prima totius moralitatis, seu bonitatis & malitiæ moralis, regula. Si verò supponatur primam hanc legem ac regulam operandi tolli, tunc facta hæc suppositio impossibili, destruetur omnino moralitas formalis (quia sublato primo, cuius generis, à quo cætera essentialiter dependent, ea pariter destrui necesse est & remanebit sola moralitas fundamentalis, consistens in capacitate, quam actus humani habebant ut regulentur à legibus, si ponantur.*

DISPUTATIO II.

De Speciebus moralitatis.

Ad Questionem 18. D. Thomæ.

Morale genus, de quo disputatione præcedenti tractatum est, vulgari divisione dividitur in duas species, bonitatem scilicet, & malitiam moralem, de quibus breviter agendum est: postea resolvemus, an in eas adæquate dividatur, vel tertiam aliam speciem media inter utramque.

ARTICULUS PRIMUS.

In quo consistat bonitas moralis actuum humanorum?

§. I.

Referuntur Sententiæ, & vera eliguntur.

Sicut in explicanda ratione generica moralitatis, varia sunt Aucthorum placita, ita & in exponenda ratione bonitatis moralis, quæ est prima ac præcipua ejus species, diversa sunt eorum sententiæ. Prima est, bonitatem hanc nihil esse præter collectionem omnium circumstantiarum seu conditionum, quæ secundum rectam rationem necessitæ sunt ut actus interior simpliciter & absolute denominetur bonus. Refertur pro hac sententiâ Scotus in 2. dist. 40. quo loco eam declarat per proportionem ad bonitatem naturalem uniuscujusque rei, quæ nihil aliud est, quam